

Dilek TÜRKYILMAZ, *Esvaplı Türküler-Türkülerde Giyim Kuşam.* Konya: Kömen Yayınları, 2019, ISBN: 978-605-2074-47-3, 208 Sayfa.

Dr. Öğr. Üyesi Tuna YILDIZ*

Türküler günümüzde yalnızca yapısal bir metin olmaktan ziyade toplumun içinde canlılığını sürdüren ve değişen zamana ayak uydurarak farklı bağlamlarda varlığını sürdüren bir gösterebilir. Giderek kentleşen dünyada türküler, kent kültüründe yerini hem canlı performanslar ile hem de televizyon, internet, sosyal medya gibi mecralarda videolar aracılığıyla varlığını sürdürmektedir. Türkülerin zamana ayak uyduran bu dinamikliği farklı yönlerinin de çalışmasını gerekli kılmıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Halk Bilimi Bölümünden Doç. Dr. Dilek Türkyılmaz tarafından kaleme alınan *Esvaplı Türküler Türkülerde Giyim Kuşam* isimli kitap da türkülerini farklı bir pencereden yorumlamaya çalışmıştır. Kitabın yazılma amacı yazarın ifadesiyle “türkülerde yer alan geleneksel giyim kuşam unsurlarının bize ne anlattığını söylemek için” dir.

208 sayfadan oluşan kitabın kapağında içeriğine uyumlu bir şekilde türkü ve kıyafet konusunu hatırlatan Remzi İren'ine ait bir resim kullanılmıştır. Kitabın İçindekiler kısmından önce yazarın biyografisi ve bir atıf sayfası yer almaktadır. Kitap, İçindekiler kısmından sonra “Önsöz, Giriş veya Kitabın Hikâyesi” başlığı ile devam etmektedir. Yazar, bu kısımda kitabın doğuş hikâyesini anlatmıştır. TRT Ankara Radyosunda yazar tarafından sunulan türkülerle ilgili programların kendi ifadesiyle bu “akademik ve popüler” kitabı hazırlamada ilham kaynağı olduğunu ifade etmiştir. Kitabın içeriğinin uzun bir zamana yayılan bir süreçte şekillendiği de buradan anlaşılmaktadır. Bu bölümde ayrıca kitabın içeriğine dair bilgilere yer verilmiştir.

Kitap “Önsöz” kısmından sonra üç bölüm ile devam etmektedir. “Türkü” başlıklı birinci bölümde türkülerin tanımı, kökeni, kaynakları, varyant ve tasnif meselesi, dil ve anlatım, türkülerdeki metaforik anlamlar ve konular daha önce yapılan çalışmalar ve yazarın kendi değerlendirmeleri çerçevesinde ele alınmıştır. Ayrıca bu bölümde türkülerin psikolojik, bireysel, eğitsel, sanatsal ve toplumsal işlevleri üzerinde durulmuştur. Yazar türkülerin eğlendirme işlevlerinden bahsederken icra ortamlarının önemine vurgu yapar. Düğünler, kına geceleri, çeşitli tören ve kutlamalar ve bu ortamlara eşlik eden halk oyunlarından söz ederek aslında türkünün yalnızca bir metin olarak ele alınmasından ziyade onun bir gösterim ve icra olduğuna dikkat çeker. Dolayısıyla kitabın ana teması olan kıyafet meselesinin bu gösterimi tamamlayan önemli bir imge olduğu belirir.

Kitabın “Giyim Kuşam” isimli ikinci bölümünde giyim kuşam konusu tarihsel yaklaşımla ele alınmaktadır. Giyinmenin tarihi, giyim kuşamı şekillendiren etkenler, giyim kuşamın işlevleri bu bölümde ele alınmıştır. Türk giyim kuşamı başlığı altında da geleneksel Türk giyim kuşamının türkülerde de geçen parçalarından örnekler verilmiş ve Kıyafetnamelere değinilmiştir. Bu bölümde yazar kıyafetlerin etnik, dinsel, cinsiyet, yaş gibi şartlara ve kültürel çevreye göre değişebildiğini ve bir kimlik göstergesi olduğundan bahsetmektedir.

“Türküler ve Giyim Kuşam” isimli üçüncü bölümde ise türkü metinlerine ve bunların içinde geçen giyim kuşamla ilgili sözlere yer verilmiştir. Kitap yalnızca kadınların

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türk Halk Bilimi Bölümü, Ankara/Türkiye, tuna.yildiz@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1100-9794.

değil erkeklerin giyim kuşamıyla ilgili türkü örneklerine de yer vermiştir. Erkek kıyafetleri üzerinden de örneklerin verilmesi kadın, kıyafet ve türkü konusunda yerleşik algıların değiştiğini göstermektedir. Türkü ve kıyafet söz konusu olduğunda yazarın deyimiyle “kadınların salınıp gezmesinden, tek tek basmasına; ahu gözlü olmasından sedef turnaklı olmasına kadar pek çok niteleme ve sıfatın onların güzelliğine, zarafetine, süslü görünmesine yönelik ifadeler olmasından hareketle bütün bunların hepsinin giyim kuşam denilen geniş kavramla” ilişkileri kurulmuştur. Yazar, kıyafeti yalnızca bedene giyilen bir giysi değil aynı zamanda süs eşyalarını, değerli taşları da giyim kuşam kültürü altında değerlendirmiştir. Yazar bu bölümde elbiseler, bindallılar, cepkenler, entariler, feraceler, gelinlikler, gömlekler, kuşaklar, şallar gibi üst giyimle ilgili türkü örnekleri yanında alt giyimle ilgili de örnekler yer vermiştir. Kıyafet konusunu yazarın çok boyutlu bir bakış açısıyla ele aldığı görülmektedir.

Sonuç olarak kitap, giyim kuşam kültürünün türkülere nasıl yansıdığını ele almaktadır. Bu açıdan unutulmuş birçok kıyafetin türkülerde hâlâ yaşadığı, ayrıca türkülerin icra ortamlarına göre kullanılan kıyafetlerin değiştiği söylenebilir. Ayrıca türkülerin, günümüzde varlığını güçlü bir şekilde devam ettiren eğlendirme, eğitime, psikolojik rahatlama, sözel belleğin kuşaktan kuşağa aktarımı gibi önemli işlevleri bulunduğu kitaptan anlaşılmaktadır. Bu kitap türkülerdeki pek çok farklı özelliği kıyafetler özelinde ele alarak türküler üzerine yapılacak sonraki çalışmalar için önemli çıktılar sunmaktadır.